

Sygn. akt V CZ 27/13

POSTANOWIENIE

Dnia 14 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie ze skargi Prokuratora Prokuratury w K.
przy uczestnictwie G. N. i in. ,
o wznowienie postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku
zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w K. z dnia 24
maja 2011 r. po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 14 czerwca 2013 r.,
zażalenia uczestnika G. N. na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 12 lutego 2013 r.,

oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 18 kwietnia 2012 r. Sąd Rejonowy w K., uznając za dopuszczalną skargę o wznowienie postępowania w sprawie o sygnaturze akt II Ns .../11, wznowił postępowanie w tej sprawie. Postanowieniem z tego samego dnia

uchylił postanowienie z dnia 24 maja 2011 roku wydane w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt II Ns .../11 oraz stwierdził swą niewłaściwość i sprawę o stwierdzenie nabycia spadku po F. N., A. N., M. Z. i A. N. przekazał do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w K.

W uzasadnieniu wskazał, że postanowienie z dnia 24 maja 2011 roku było wadliwe, albowiem nie zostały w nim określone udziały, w jakich wymienieni w nim spadkobiercy po A. N. odziedziczyli spadek, a skoro wniosek o sprostowanie postanowienia w tym zakresie został prawomocnie oddalony, to usunięcie tej wadliwości możliwe jest wyłącznie przy ponownym rozpoznaniu sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, po uwzględnieniu skargi o wznowienie postępowania. Wznowienie postępowania uzasadnia ponadto okoliczność, że postępowanie, którego dotyczy skarga toczyło się z udziałem L. J. L., który w tym czasie już nie żył, a jego następcy prawni nie zostali wskazani. Skarga została złożona w terminie, a wznowienie postępowania ma podstawę w art. 401 ust. 2 k.p.c. w zw. z art. 524 k.p.c., co – pomimo wadliwego wskazania przepisu - w sposób oczywisty wynika z jej uzasadnienia. Sąd Rejonowy nie podzielił stanowiska uczestników postępowania, że wznowienie postępowania w sprawie jest niedopuszczalne z tej przyczyny, iż postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku może ulec zmianie.

Postanowieniem z dnia 12 lutego 2013r. Sąd Okręgowy, uwzględniając apelację uczestnika postępowania G. N., uchylił powyższe postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu. Sąd ten uznał, że nie była możliwa instancyjna kontrola postanowienia w zakresie, w jakim orzeczono o wznowieniu postępowania, bowiem w tej części nie zostało zaskarżone. Postanowienie w tym przedmiocie zostało wydane wprawdzie w tym samym dniu, ale jeszcze przed zamknięciem rozprawy. Kontrola zasadności tego postanowienia możliwa byłaby na podstawie art. 380 k.p.c., jednak wniosek o jego uchylenie nie został formalnie złożony, nie może zaś tego braku sanować uzasadnienie apelacji, w którym kwestionowano dopuszczalność wznowienia postępowania. Ocenie instancyjnej podlegało zatem jedynie wydane po zamknięciu rozprawy postanowienie, w którym uchylone zostało postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, a sprawę przekazano do ponownego rozpoznania. Postanowienie to należało, w ocenie Sądu Okręgowego, uchylić, bowiem wznowienie

postępowania oznaczało konieczność wydania postanowienia merytorycznego co do istoty sprawy, od czego uchylił się Sąd pierwszej instancji.

W zażaleniu od postanowienia Sądu Okręgowego uczestnik G. N. zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c., poprzez bezpodstawne uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania; art. 386 § 6 k.p.c. i 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z 13 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia podstawy faktycznej i prawnej rozstrzygnięcia, a w szczególności oceny prawnej i wskazania co do dalszego postępowania; art. 409, 410, 412 k.p.c. oraz art. 321 § 1 w zw. z art. 406 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że Sąd mógł badać i oceniać podstawy wznowienia, które nie były przywołane przez prokuratora w skardze, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów prowadzi do wniosku, że sąd nie może wyjść poza powołane w skardze podstawy wznowienia; art. 524 § 1 k.p.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że wznowienie postępowania jest dopuszczalne w sytuacji, w której możliwa jest zmiana postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku; art. 379 k.p.c. poprzez błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że w przypadku nieważności postępowania sąd orzekający w sprawie o wznowienie musi uchylić orzeczenie i uczynić to w całości, podczas gdy prawidłowa wykładnia prowadzi do wniosku, że wznowienie postępowania mogłoby dotyczyć tylko stwierdzenia nabycia spadku po A. N., a nie po innych spadkobiercach objętych zaskarżonym postanowieniem; art. 380 k.p.c. przez jego niezastosowanie, chociaż postanowienie Sądu Rejonowego w przedmiocie wznowienia postępowania zostało wydane bez podstawy prawnej. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. w brzmieniu nadanym ustawą z 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381), która weszła w życie z dniem 3 maja 2012 r., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje także w razie uchylenia przez sąd

drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania. Charakter prawny zażalenia na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji związany jest z obowiązującym w polskim postępowaniu cywilnym tzw. modelem apelacji pełnej. W systemie apelacji pełnej sąd odwoławczy zobowiązany jest rozpoznać sprawę merytorycznie *ex novo*, z wykorzystaniem materiału procesowego zgromadzonego w postępowaniu przed sądem pierwszej i drugiej instancji. Postępowanie apelacyjne stanowi kontynuację postępowania przed sądem pierwszej instancji, a jego przedmiotem jest także rozpoznanie zgłoszonego w pozwie żądania, nie zaś wyłącznie kontrola zaskarżonego orzeczenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Oznacza to, że podstawowym celem postępowania apelacyjnego jest merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy i wyłącznie wyjątkowo sąd drugiej instancji może uchylić się od obowiązku wydania w sprawie merytorycznego orzeczenia kończącego postępowanie (art. 386 § 2, 3 i 4 k.p.c.).

Umieszczenie zażalenia na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji w systemie apelacji pełnej wyznacza zakres kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu wywołanym jego wniesieniem. Kontrolą Sądu Najwyższego objęta jest wyłącznie prawidłowość wyboru między kasatoryjnym a reformatoryjnym sposobem rozstrzygnięcia przez sąd rozpoznający apelację. Granicą tej kontroli, ocenianą *ad casu* w konkretnej sprawie, jest konieczność dokonania merytorycznej kontroli zaskarżonego orzeczenia. Przekroczeniem tej granicy jest zatem dokonywanie oceny zasadności powództwa czy wniosku w postępowaniu nieprocesowym. Analiza art. 386 § 2 - 4 k.p.c. wskazuje, że możliwość uchylenia wyroku przez sąd drugiej instancji została ograniczona wyłącznie do sytuacji wyczerpująco w tych przepisach wymienionych. Wynika stąd jasno, że nie ma podstawy do dokonywania ich rozszerzającej wykładni, a w konsekwencji dokonywania wykładni rozszerzającej pojęcia „nierozpoznanie istoty sprawy”. Ocena zarzutów odnoszących się do podstawy wznowienia i jego dopuszczalności, oraz relacji art. 524 i 679 k.p.c., oznaczałaby przekroczenie kognicji Sądu Najwyższego przy rozpoznawaniu zażalenia określonego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c.

Za chybiony należy zatem uznać zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. poprzez przyjęcie, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 1936 r., C 1839/36, Zb. Orz. 1936, poz. 315; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 1998 r. II CKN 838/97, Lnie publ.; z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 151/98, LEX nr 519260; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, LEX nr 178635.; z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2). Pojęcie „nierozpoznanie istoty sprawy” obejmuje zasadniczo nierozstrzygnięcie żądań stron, czyli niezafatwienie przedmiotu sporu.

Wykładnia tego pojęcia w odniesieniu do skargi o wznowienie postępowania musi uwzględniać specyfikę tej instytucji prawnej oraz rozstrzygnięć w jej przedmiocie. Z istoty skargi o wznowienie postępowania wynika konieczność łącznego rozpoznania żądania wznowienia oraz - w razie jego uwzględnienia - równoczesnego wydania merytorycznego rozstrzygnięcia w tym zakresie. Samo uchylenie prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, bez równoczesnego merytorycznego rozstrzygnięcia w przedmiocie roszczenia procesowego o stwierdzeniu nabycia spadku stanowi nierozpoznanie istoty sprawy. W tej sytuacji, Sąd Okręgowy rozpoznając apelację (niezależnie już od tego, czy w ogóle taki środek zaskarżenia przysługiwał od postanowienia wydanego przez Sąd pierwszej instancji, kwestia ta jednak wobec braku zarzutu pozostaje poza kognicją Sądu Najwyższego) miał obowiązek uchylić zaskarżone nią orzeczenie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

Uznając zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. za nieuzasadniony orzeczono jak w sentencji.

jw